

УДК 343.13

DOI [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\)14.2026.255-262](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print)14.2026.255-262)

Г. П. Цимбал (Власова),
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
в. о. декана факультету права та міжнародних відносин,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
email: ganna.vlasova78@gmail.com
ORCID 0000-0002-5616-3904

ПРИНЦИПИ МЕНДЕСА ЯК ОСНОВА ГУМАНІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

THE MENDES PRINCIPLES AS THE BASIS FOR THE HUMANISATION OF THE CRIMINAL PROCESS IN UKRAINE

Статтю присвячено дослідженню Принципів Мендеса як сучасного міжнародного стандарту гуманізації кримінального процесу та визначенню перспектив їхньої імплементації в кримінальне процесуальне законодавство України. Обґрунтовано, що трансформація сучасної кримінальної юстиції від репресивної до людиноцентричної моделі обумовлює потребу в переосмисленні традиційних підходів до проведення допиту та впровадження процесуального інтерв'ювання як науково обґрунтованого способу отримання достовірної доказової інформації із безумовним дотриманням прав і свобод людини. Проаналізовано зміст поняття гуманізації кримінального процесу, його співвідношення з принципом верховенства права та міжнародними стандартами захисту прав людини. Доведено, що гуманізація кримінального процесу полягає не в зменшенні ефективності кримінального переслідування, а в створенні процесуальних механізмів, які забезпечують баланс між інтересами держави в боротьбі зі злочинністю та потребою в гарантуванні фундаментальних прав людини під час кримінального провадження. Встановлено, що реалізація такого підходу сприяє підвищенню довіри до органів кримінальної юстиції, зміцненню принципу справедливого судочинства та забезпеченню належної якості доказування.

Досліджено історію розроблення Принципів Мендеса, їх правову природу та значення для розвитку міжнародних стандартів процесуального інтерв'ювання. З'ясовано, що зазначений документ є першим комплексним міжнародним актом, який визначає професійні, етичні й правові стандарти отримання інформації під час проведення кримінальних розслідувань. Особливу увагу приділено аналізу основних принципів процесуального інтерв'ювання, серед яких повага до людської гідності, презумпція невинуватості, добровільність надання інформації, заборона будь-яких форм фізичного чи психологічного примусу, використання науково обґрунтованих методів комунікації та належне документування процесу отримання інформації.

Проаналізовано відповідність положень Кримінального процесуального кодексу України міжнародним стандартам захисту прав людини та Принципам Мендеса. Визначено, що чинне законодавство закріплює основоположні процесуальні гарантії, зокрема принцип верховенства права, повагу до людської гідності, забезпечення права на захист, заборону катувань і недопустимість використання доказів, одержаних із порушенням прав людини. Водночас встановлено відсутність комплексного нормативного регулювання процесуального інтерв'ювання, спеціальних вимог до його проведення та єдиних професійних стандартів діяльності слідчих і прокурорів під час отримання вербальної доказової інформації.

Зроблено висновок, що Принципи Мендеса формують нову міжнародну концепцію гуманізації кримінального процесу, відповідно до якої ефективність кримінального розслідування досягається не за рахунок посилення процесуального примусу, а через професійне процесуальне інтерв'ювання,

засноване на повазі до прав людини, використанні сучасних наукових методик комунікації та дотриманні принципу верховенства права. Їхня імплементація в кримінальний процес України сприятиме гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищенню якості доказування, зміцненню процесуальних гарантій учасників кримінального провадження та подальшій гуманізації діяльності органів кримінальної юстиції.

Ключові слова: гуманізація кримінального процесу, Принципи Мендеса, процесуальне інтерв'ювання, допит, верховенство права, права людини, кримінальне провадження, міжнародні стандарти, доказування, органи досудового розслідування.

This article examines the Mendez Principles as a contemporary international standard for humanizing the criminal justice process and assesses the prospects for their implementation in Ukraine's criminal procedure legislation. It is argued that the transformation of modern criminal justice from a repressive to a human-centered model necessitates a rethinking of traditional approaches to interrogation and the introduction of procedural interviewing as a scientifically grounded method for obtaining reliable evidentiary information while unconditionally respecting human rights and freedoms. The paper analyzes the concept of the humanization of criminal proceedings, its relationship to the principle of the rule of law, and international standards for the protection of human rights. It is demonstrated that the humanization of criminal proceedings does not entail a reduction in the effectiveness of criminal prosecution, but rather the creation of procedural mechanisms that ensure a balance between the state's interests in combating crime and the need to guarantee fundamental human rights during criminal proceedings. It has been established that the implementation of this approach contributes to increasing trust in the criminal justice system, strengthening the principle of fair trial, and ensuring the proper quality of evidence.

This study examines the history of the development of the Mendez Principles, their legal nature, and their significance for the development of international standards for procedural interviewing. It has been established that this document is the first comprehensive international instrument to define professional, ethical, and legal standards for obtaining information during criminal investigations. Particular attention is paid to the analysis of the fundamental principles of procedural interviewing, including respect for human dignity, the presumption of innocence, the voluntary provision of information, the prohibition of any form of physical or psychological coercion, the use of scientifically sound communication methods, and the proper documentation of the information-gathering process.

The article analyzes the compliance of the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine with international human rights standards and the Mendez Principles. It has been determined that current legislation enshrines fundamental procedural guarantees, including the principle of the rule of law, respect for human dignity, the right to a defense, the prohibition of torture, and the inadmissibility of evidence obtained in violation of human rights. At the same time, the study found a lack of comprehensive regulatory framework governing procedural interviews, specific requirements for conducting them, and uniform professional standards for the activities of investigators and prosecutors when obtaining verbal evidence.

It is concluded that the Mendez Principles form a new international concept of the humanization of criminal proceedings, according to which the effectiveness of a criminal investigation is achieved not through the intensification of procedural coercion, but through professional procedural interviewing based on respect for human rights, the use of modern scientific communication methods, and adherence to the principle of the rule of law. Their implementation into Ukraine's criminal procedure will contribute to the harmonization of national legislation with international standards, improve the quality of evidence, strengthen procedural safeguards for participants in criminal proceedings, and further humanize the activities of criminal justice authorities.

Keywords: humanization of criminal proceedings, the Mendez Principles, procedural interviewing, interrogation, rule of law, human rights, criminal proceedings, international standards, evidence, pretrial investigation authorities.

Постановка проблеми та її актуальність. Сучасний розвиток кримінального процесу характеризується переходом від репресивної моделі кримінальної юстиції до людиноцентричного підходу, в основі якого лежить забезпечення прав і свобод людини на всіх стадіях кримінального провадження. Така трансформація обумовлена не лише розвитком міжнародного права у сфері прав людини, а й потребою в підвищенні ефективності кримінального судочинства через застосування науково обґрунтованих методів отримання доказової інформації, що вилучають будь-які форми фізичного чи психологічного примусу.

Особливого значення в цьому контексті набувають Принципи Мендеса щодо ефективного процесуального інтерв'ювання для проведення розслідувань і збору інформації (The Méndez Principles), які стали першим міжнародним документом, що комплексно визначив стандарти проведення процесуального інтерв'ювання як альтернативи традиційному допиту. Їхня концептуальна основа полягає у відмові від практики отримання зізнань будь-якою ціною та переході до моделі комунікації, заснованої на повазі до людської гідності, презумпції невинуватості, добровільності надання інформації та використанні сучасних психологічних методик.

Принципи Мендеса (офіційна назва – Принципи проведення ефективного розслідування та збору інформації) – це міжнародний звіт настанов, розроблений для того, щоб гарантувати проведення слідчих допитів (інтерв'ю) у спосіб, який поважає права людини й забезпечує збір точної та надійної інформації. Вони були презентовані 2021 року й названі на честь Хуана Ернесто Мендеса, колишнього Спеціального доповідача ООН з питань катувань, чия доповідь 2016 року заклала основу для їхнього створення. Документ розроблявся майже чотири роки глобальним керівним комітетом, до якого увійшли понад 80 фахівців у галузі права, психології, кримінології та правоохоронної діяльності¹.

Цей документ пропонує дієву альтернативу «традиційним допитам», орієнтованим на отримання зізнання будь-якою ціною. Він містить шість основних принципів:

1. Основа: проведення ефективних інтерв'ю спирається на наукові, правові та етичні засади.
2. Практика: ефективне процесуальне інтерв'ю – це всебічний процес збору точної та достовірної інформації із забезпеченням відповідних правових гарантій.
3. Вразливість: ефективне інтерв'ю вимагає виявлення та задоволення потреб допитуваних осіб, які перебувають у ситуаціях вразливості.
4. Навчання: процесуальне інтерв'ю – це професійна діяльність, що вимагає спеціального навчання фахівців.
5. Підзвітність: для ефективного інтерв'ю потрібні прозорі та підзвітні установи.
6. Реалізація: запровадження ефективного інтерв'ю потребує комплексних національних заходів з боку держави [15].

Для України питання імплементації Принципів Мендеса набуває особливої актуальності в умовах євроінтеграційних процесів, адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів захисту прав людини й реформування системи кримінальної юстиції. Незважаючи на те, що Кримінальний процесуальний кодекс України закріплює низку гарантій недопущення катувань, жорстокого поводження та інших порушень прав учасників кримінального провадження, чинне процесуальне регулювання ще не враховує сучасної концепції процесуального інтерв'ювання як окремого стандарту отримання вербальної доказової інформації.

Проблематика гуманізації кримінального процесу, забезпечення процесуальних гарантій під час проведення допиту та впровадження міжнародних стандартів досліджувалась у працях українських і зарубіжних науковців. Водночас комплексний аналіз Принципів Мендеса як концептуальної основи гуманізації кримінального процесу України та визначення перспектив їхньої імплементації в національне кримінальне процесуальне законодавство залишаються недостатньо розробленими, що зумовлює наукову актуальність цієї статті.

Метою статті є дослідження Принципів Мендеса як міжнародного стандарту гуманізації кримінального процесу, визначення їхнього значення для розвитку інституту процесуального інтерв'ювання та обґрунтування перспектив імплементації їхніх положень у кримінальний процес України.

¹ URL : <https://justalk.com.ua/post/printsipi-provedennya-efektivnogo-rozsliduvannya-ta-zboru-informatsii>

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика гуманізації кримінального процесу, забезпечення прав людини під час кримінального провадження та вдосконалення порядку отримання вербальної доказової інформації є предметом дослідження як українських, так і зарубіжних науковців, які зробили значний внесок у розвиток теоретичних засад кримінального процесу, процесуальних гарантій учасників кримінального провадження й реалізації міжнародних стандартів захисту прав людини, виокремили проблематику європейських стандартів кримінального провадження. Серед них варто зазначити І. В. Басисту, Р. І. Благу, О. М. Броневицьку, І. В. Гловюк, О. М. Дроздова, О. В. Захарову, В. В. Зуєву, О. В. Капліну, Г. Р. Крет, С. О. Ковальчука, А. І. Кунтія, О. П. Кучинську, Л. М. Лобойка, Т. О. Лоскутова, В. В. Луцка, В. Т. Нора, О. М. Овчаренко, А. М. Орлеана, М. І. Пашковського, А. В. Підгородинську, М. А. Погорецького, Т. В. Садову, Х. Р. Слюсарчук, Г. К. Тетерятник, В. Г. Уварова, Т. І. Фулей, Р. М. Шехавцова, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, В. М. Юрчишина.

Окремий напрям наукових досліджень присвячений тактиці проведення допиту, психологічним аспектам комунікації під час досудового розслідування та криміналістичним рекомендаціям щодо отримання достовірної інформації. Ці питання висвітлені в працях В. Ю. Шепітька, В. О. Коновалової, В. Г. Лукашевича, В. К. Весельського та інших учених.

У зарубіжній правовій доктрині законодавство ЄС вивчали зарубіжні науковці. Із-поміж них потрібно виокремити А. Арена, П. Аспа, Л. Буона, М. Вазмайєра, Г. Іллумінаці, О. О. Клімову, С. Краса, Р. Косторіса, М. Кусак, Р. Монтеро, С. Негрі, С. Пірса, С. Лонаті, Л. Салазара, В. І. Самаріна, С. Рутгері, Р. Фоглера, Е. Хертога, М. Фазекаша.

Водночас ухвалення 2021 року Принципів Мендеса щодо ефективного процесуального інтерв'ювання для проведення розслідувань і збору інформації започаткувало новий етап розвитку наукової дискусії щодо гуманізації кримінальної юстиції. Незважаючи на зростання інтересу до цього міжнародного документа, у вітчизняній юридичній науці відсутні комплексні дослідження, присвячені аналізу Принципів Мендеса як концептуальної основи гуманізації кримінального процесу України, їхньому співвідношенню з положеннями Кримінального процесуального кодексу України та перспективам нормативної імплементації в національне законодавство.

Виклад основного матеріалу дослідження. 30 серпня 2024 року оновлений план заходів затвердив Кабінет Міністрів України, було внесено зміни в розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2021 р. № 1344 «Про схвалення Стратегії протидії катуванням у системі кримінальної юстиції та затвердження плану заходів з її реалізації» [3]. Одним із ключових пунктів документа було визначено впровадження в роботу правоохоронних органів принципів ефективного ведення опитування під час розслідування та збору інформації (Принципи Мендеса), які охоплюють застосування непримусових методів проведення опитувань і суворе дотримання процесуальних гарантій.

Значення Принципів Мендеса для правосуддя є надзвичайно вагомим і проявляється в кількох ключових аспектах:

1. Відмова від катувань і запобігання помилковим засудженням. Історично слідчі часто використовували обвинувальну модель допиту, спрямовану на примус підозрюваного до зізнання. Однак наукові дослідження доводять, що застосування психологічного або фізичного тиску викликає стрес, який погіршує роботу пам'яті, і досить часто змушує людей надавати неправдиву інформацію або брати на себе провину за злочини, яких вони не скоювали. Принципи Мендеса категорично забороняють катування й вимагають створення середовища, вільного від примусу.

2. Підвищення якості та достовірності доказів. Замість тиску Принципи пропонують використовувати методику «процесуального інтерв'ю», яка базується на встановленні контакту, емпатії та активному слуханні. Такий підхід стимулює пам'ять співрозмовника, збільшує обсяг наданої інформації та підвищує її точність і достовірність. Крім того, це допомагає слідчим уникати «тунельного бачення» та когнітивних упереджень, коли правоохоронець підсвідомо ігнорує факти, що суперечать його первинній версії.

3. Захист фундаментальних прав людини. Застосування Принципів гарантує дотримання базових прав учасників кримінального процесу, зокрема презумпції невинуватості, права зберігати

мовчання, права не давати свідчень проти себе та права на справедливий суд. Вони також передбачають особливий захист для вразливих категорій людей (наприклад, дітей чи осіб з психосоціальними вадами), які є найбільш схильними до маніпуляцій.

4. Зміцнення довіри суспільства до держави. Відмова від жорстокого поводження на користь етичного збору інформації сприяє підвищенню довіри населення до правоохоронних органів. Громадяни бачать, що система працює задля встановлення об'єктивної істини, а не заради «вибивання» показів [8].

Отже, сучасний стан наукової розробки свідчить про наявність ґрунтовних досліджень окремих аспектів забезпечення прав людини під час кримінального провадження та проведення допиту, однак комплексне осмислення Принципів Мендеса як сучасного міжнародного стандарту гуманізації кримінального процесу й досі залишається недостатньо розробленим, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Розвиток сучасного кримінального процесу відбувається під впливом міжнародних стандартів захисту прав людини, які визначають людину, її права та свободи найвищою соціальною цінністю. За таких умов одним із ключових напрямів реформування кримінальної юстиції є її гуманізація, що передбачає зміну традиційного підходу до здійснення кримінального провадження з переважно репресивного на людиноцентричний. Такий підхід орієнтує діяльність органів досудового розслідування та суду не лише на досягнення завдань кримінального провадження, а й на безумовне забезпечення прав, свобод і законних інтересів кожного його учасника.

У юридичній літературі поняття гуманізації кримінального процесу розглядається як процес удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування, спрямований на посилення гарантій прав людини, забезпечення поваги до людської гідності, мінімізацію процесуального примусу та впровадження правових механізмів, які унеможливають свавільне втручання держави у сферу прав і свобод особи [6; 10; 9; 2; 7; 11]. Гуманізація не означає послаблення боротьби зі злочинністю або відмову від ефективного кримінального переслідування. Її сутність полягає в досягненні балансу між публічними інтересами держави щодо належного розслідування кримінальних правопорушень і потребою в неухильному дотриманні фундаментальних прав людини.

У цьому контексті гуманізацію кримінального процесу доцільно визначити як концептуальний напрям розвитку кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики, спрямований на забезпечення поваги до людської гідності, пріоритетності прав і свобод людини, пропорційності процесуального примусу, справедливості кримінального провадження та застосування правових і організаційних механізмів, що гарантують ефективний захист особи під час здійснення кримінального судочинства.

Концепція гуманізації кримінального процесу нерозривно пов'язана з принципом верховенства права, який є однією із основних засад кримінального провадження та закріплений у ст. 8 Кримінального процесуального кодексу України [16]. Верховенство права означає панування права над діяльністю державних органів, обов'язковість поваги до прав людини, юридичну визначеність, пропорційність процесуальних обмежень, заборону свавілля й забезпечення ефективного судового контролю. Саме цей принцип визначає межі здійснення кримінального переслідування та встановлює, що досягнення завдань кримінального провадження не може виправдовувати порушення основоположних прав людини.

Гуманізація кримінального процесу є практичним проявом реалізації принципу верховенства права. Якщо верховенство права визначає загальні ціннісні орієнтири функціонування кримінальної юстиції, то гуманізація забезпечує їхнє практичне втілення через встановлення процесуальних гарантій, запровадження справедливих процедур, обмеження застосування примусу та використання таких способів отримання доказової інформації, які повністю вилучають катування, жорстоке, нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження.

У сучасних умовах гуманізація кримінального процесу дедалі більше пов'язується не лише із законодавчим закріпленням процесуальних прав учасників кримінального провадження, а й із переосмисленням самої філософії діяльності органів правопорядку. Пріоритетним стає не отримання зізнання як основної мети розслідування, а встановлення об'єктивної істини через

використання законних, науково обґрунтованих і етично допустимих методів збирання доказової інформації. Саме такий підхід ліг в основу міжнародних стандартів процесуального інтерв'ювання, сформульованих у Принципах Мендеса, які розглядають повагу до людської гідності як важливу умову ефективного кримінального розслідування, а не як перешкоду для нього.

Отже, гуманізація кримінального процесу є закономірним наслідком розвитку принципів верховенства права та міжнародних стандартів захисту прав людини. Вона визначає сучасний вектор реформування кримінальної юстиції, у межах якого ефективність розслідування досягається не через посилення процесуального примусу, а завдяки забезпеченню законності, професійності та дотриманню прав людини під час здійснення кримінального провадження. Саме на цих засадах ґрунтуються Принципи Мендеса, які пропонують нову модель взаємодії між державою та особою під час отримання доказової інформації.

Гуманізація кримінального процесу ґрунтується на міжнародних стандартах захисту прав людини, які встановлюють мінімальні вимоги до діяльності органів кримінальної юстиції під час розслідування кримінальних правопорушень. Їх основу становлять положення Загальної декларації прав людини (1948 р.) [12], Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) [13], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) [5], Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1984 р.) [14], а також практика Європейського суду з прав людини.

Зазначені міжнародно-правові акти формують систему універсальних вимог до кримінального провадження, серед яких особливого значення набувають забезпечення права на справедливий суд, повага до людської гідності, заборона катувань та інших форм неналежного поводження, презумпція невинуватості, право не свідчити проти себе й право на ефективний захист. Відповідно до статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод жодна особа не може бути піддана катуванню або нелюдському чи такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню. Це положення має абсолютний характер і не допускає жодних винятків навіть в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

Практика Європейського суду з прав людини послідовно виходить із того, що ефективність кримінального розслідування не може досягатися через порушення фундаментальних прав людини. Використання фізичного або психологічного примусу під час отримання показань не лише порушує міжнародні зобов'язання держави, а й ставить під сумнів достовірність отриманої інформації та справедливості кримінального провадження загалом. Саме тому сучасні міжнародні стандарти дедалі більше орієнтовані на використання методів комунікації, які забезпечують добровільне надання інформації та вилучають будь-які форми незаконного впливу на особу.

Логічним продовженням розвитку міжнародних стандартів стали Принципи Мендеса щодо ефективного процесуального інтерв'ювання для проведення розслідувань і збору інформації, які вперше систематизували науково обґрунтовані підходи до отримання інформації під час кримінального провадження. На відміну від попередніх міжнародних документів, які переважно встановлювали заборони щодо неналежного поводження, Принципи Мендеса визначають позитивну модель поведінки посадових осіб, орієнтовану на професійне, етичне та правомірне проведення процесуального інтерв'ювання.

Гуманізація кримінального процесу істотно змінює зміст діяльності органів досудового розслідування, оскільки передбачає переорієнтацію їхньої роботи з отримання зізнання на встановлення об'єктивних обставин кримінального правопорушення через використання законних і науково обґрунтованих методів збирання доказів. За таких умов ефективність діяльності слідчого визначається не кількістю отриманих визнань, а повнотою, достовірністю та допустимістю зібраної доказової інформації.

Гуманізація вимагає від слідчого, дізнавача й прокурора дотримання принципів законності, поваги до людської гідності, недопущення дискримінації, забезпечення добровільності спілкування з учасниками кримінального провадження та врахування їхнього психологічного стану. Особливого значення набуває використання сучасних методик процесуального інтерв'ювання, які базуються на встановленні психологічного контакту, активному слуханні, відкритих запитаннях, критичному аналізі отриманої інформації та відмові від будь-яких форм фізичного чи психологічного тиску.

Запровадження гуманістичних стандартів сприяє не лише належному забезпеченню прав людини, а й підвищує якість кримінального розслідування. Дослідження у сфері криміналістики, психології та кримінального процесу підтверджують, що добровільно отримана інформація є більш повною, достовірною й придатною для подальшої перевірки, ніж показання, здобуті під впливом примусу. Відтак гуманізація кримінального процесу перестає бути виключно правозахисною категорією та набуває значення одного із інструментів підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування.

У цьому контексті Принципи Мендеса пропонують нову модель професійної діяльності слідчого, яка поєднує безумовне дотримання прав людини з досягненням цілей кримінального провадження. Їхня імплементація в національне кримінальне процесуальне законодавство та практику правоохоронних органів сприятиме не лише гуманізації кримінальної юстиції, а й зміцненню довіри суспільства до органів правопорядку, підвищенню якості доказування та забезпеченню відповідності кримінального процесу України сучасним міжнародним стандартам.

Отже, імплементація Принципів Мендеса не потребує докорінної зміни концепції кримінального процесу України, оскільки більшість його засад уже відповідають міжнародним стандартам захисту прав людини. Водночас подальший розвиток кримінального процесуального законодавства має бути спрямований на нормативне закріплення сучасної моделі процесуального інтерв'ювання, удосконалення процесуальної регламентації отримання показань і формування нової професійної культури діяльності органів досудового розслідування.

Висновки. Гуманізація кримінального процесу є однією із визначальних тенденцій розвитку сучасної кримінальної юстиції, що ґрунтується на принципі верховенства права, повазі до людської гідності та пріоритетності міжнародних стандартів захисту прав людини. У цих умовах Принципи Мендеса стали новітнім міжнародним стандартом проведення процесуального інтерв'ювання, який трансформує традиційне уявлення про допит як засіб отримання зізнання в сучасну модель професійної комунікації, спрямованої на отримання повної, достовірної та добровільної інформації.

Встановлено, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України загалом відповідає базовим міжнародним стандартам захисту прав людини, однак не містить комплексного нормативного регулювання процесуального інтерв'ювання й не враховує підходів, закладених у Принципах Мендеса. Відсутність законодавчого визначення процесуального інтерв'ювання, спеціальних вимог до його проведення та належної професійної підготовки суб'єктів кримінального провадження стримує впровадження сучасної людиноцентричної моделі кримінальної юстиції.

Обґрунтовано, що перспективними напрямками вдосконалення кримінального процесуального законодавства України є нормативне закріплення концепції процесуального інтерв'ювання, гармонізація положень КПК України з Принципами Мендеса, оновлення відомчих методичних документів, а також запровадження системної професійної підготовки слідчих, дізнавачів і прокурорів на основі міжнародних стандартів комунікації та отримання доказової інформації.

Запровадження Принципів Мендеса в практику діяльності органів досудового розслідування сприятиме не лише підвищенню рівня гарантій прав людини, а й забезпеченню більшої достовірності доказів, зменшенню ризиків отримання неправдивих зізнань, підвищенню довіри суспільства до органів кримінальної юстиції та подальшій гуманізації кримінального процесу України відповідно до сучасних європейських і міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Méndez Principles: Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering / Association for the Prevention of Torture, Norwegian Centre for Human Rights, University of Essex. Geneva, 2021. URL : <https://www.interviewingprinciples.com>
2. Беспалько І. Л. Принцип гуманізму в кримінальному процесі України. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 113. С. 140–149.
3. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2021 р. № 1344 : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серп. 2024 р. № 820-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-28-zh-a820r>

4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Rome, 4 November 1950. Council of Europe. URL : https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
6. Григор'єва М. Є. Гуманізація кримінального законодавства: перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 539–541.
7. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 512 с.
8. Методологічні рекомендації встановлення психологічного контакту з викривачами і отримання інформації від них / Національне агентство з питань запобігання корупції. Київ, 2023. URL : <https://dap.nazk.gov.ua/uploads/osr-88/zahid-112/zahid-progress-3399/organ-148/485-2133397433-661403a0c4263.pdf>
9. Парасюк Н. М. Новий етап гуманізації кримінально-правового впливу щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі: проблема відповідності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2 (53). С. 287–292.
10. Попович В. М., Дацюк В. Б. Гуманізація кримінального законодавства України: проблеми, виклики та загрози. *Держава і право*. 2021. Вип. 56. С. 405–410.
11. Шумна Л. П. Доступність і гуманність як принципи соціального обслуговування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 27. С. 604–609. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2013_27_81
12. Universal Declaration of Human Rights / United Nations, 10 December 1948. URL : <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
13. International Covenant on Civil and Political Rights / United Nations, 16 December 1966. URL : <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
14. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment / United Nations, 10 December 1984. URL : <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading-treatment-or-punishment>
15. Посібник з особливостей проведення процесуального інтерв'ю в рамках кримінального розслідування. Програма розвитку ООН (UNDP). Київ, 2024. URL : https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-05/manual_on_investigative_interviewing_ukr.pdf
16. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Дата надходження статті: 29.06.2026

Дата прийняття статті: 19.08.2026

Дата публікації статті: 14.09.2026